

ULOGA RATNE MORNARICE U ODBRAMBENOJ OPERACIJI

Odbrambena operacija armije u uslovima kada bi operacijska prostorija obuhvatala obalsko područje ili se na njega naslanjala, odlikovala bi se unekoliko specifičnim rešenjima u planiranju, pripremi i izvođenju operacije. Specifična rešenja bi proizašla iz geografskih, hidrografskih, klimatskih i drugih osobenosti obalskog područja, ali i činjenice da bi se u tom slučaju operacija izvodila (u celini ili delom) na teritoriji RM, odnosno najviše strategijsko-operativne grupacije na jadranskom pomorskom vojištu (JPV). Ta činjenica sama po sebi pruža dovoljno razloga da se šire razmotri uloga RM u operaciji i istovremeno ukaže, u najkraćim crtama, da bi to u mnogo čemu bila zajednička operacija armije, odnosno kopnene vojske, s jedne, i RM i drugih snaga na JPV, s druge strane.

POLAZNA OSNOVA U RAZMATRANJU ULOGE RATNE MORNARICE

Kako se Jadran prema svojim dimenzijama i obliku, a s obzirom na širinu mogućnih borbenih dejstava u savremenom ratu, ne bez razloga svrstava u uska mora, na njemu bi se reflektovali svi događaji u ratu na našem prostoru. To ne bi bila posledica samo činjenice što bi rat na našem prostoru bio jedinstven već i što je to svojevrsan zakon rata na uskim morima. Iskustva iz drugog svetskog rata (Baltičko i Crno more), pa i naša iz NOR-a na Jadranu, mada su borbena dejstva bila vođena u drugačijim uslovima, pokazuju da su operacije na kopnenim vojištima (obali) znatno uticale na situaciju na moru, ali da su i dejstva pomorskih snaga na moru više ili manje pozitivno uticala na operacije na obalskom području.

Operacije na kopnu, a osobito u zahvatu obalskog područja, odvijale su se u povoljnijim uslovima za onu stranu koja je imala prevlast na moru. Strana koja je izborila prevlast na moru imala je

inicijativu, nalazila se u ofanzivi prema drugoj strani, imala je mogućnost da planski menja težište dejstva na vojištu i bila je u stanju da relativno lako i brzo prenosi dejstva s jednog područja na drugo. Prevlast na moru, ma koliko bila ograničena na prostor na kojem se izvodila operacija (lokalna prevlast), takođe je pružala strani koja je obezbedila prevlast ova preimućstva. Odbrambene operacije, u zahvatu obalskog područja, redovno su se odvijale u situaciji u kojoj je jedna strana nastojala da ostvari prevlast na moru i prenošenjem dejstava sa mora na obalu ometa plansku pripremu i izvođenje operacije, dok je druga strana vodila upornu borbu da odvрати, onemoćujući i oslabi dejstva sa mora i zadrži prevlast na što većem morskom prostoru.

Polazna osnova u razmatranju ove teme sastoji se u tome da i na Jadranu, kao uskom moru, mogu nastati u ONOR-u isti ili slični uslovi u slučaju da se odbrambena operacija izvodi u zahvatu obalskog područja. I u toku ONOR-a na JPV mogla bi protivna strana ispoljiti nastojanje da sa mora dejstvuje na obalu. U tom slučaju i rat na JPV bio bi sinteza borbenih dejstava na moru i u zahvatu obalskog područja, što znači da bi dejstvima sa mora mogao biti obuhvaćen i prostor na kome bi se organizovala operacija.

Polazeći, dakle, od iskustava iz prošlih ratova na uskim morima i NOR-a na Jadranu i činjenice da su u operacijama na obalama mora sve zaraćene strane angažovale jake snage ratnih mornarica, kao i činjenice da bi operacijski prostor mogao biti na teritoriji RM, odnosno najviše strategijsko-operativne grupacije na JPV — dovoljno uverljivo ukazuje da ima mesta razmatranju uloge naše RM u odbrambenoj operaciji ako bi se ista organizovala u zahvatu obalskog područja.

Poznavanje naše RM i njenih borbenih mogućnosti u ONOR-u jedan je od osnovnih faktora za pravilno razumevanje njene uloge u operaciji. Našu RM, uostalom kao i druge mornarice u svetu, ne sačinjavaju isključivo brodovi i podmornice. To su osnovne snage za dejstva na moru, ali ne i jedine. Ne bi se smela zanemariti činjenica da naša RM ima u svome sastavu, pored udarnih pomorskih snaga, i druge snage za vođenje rata na JPV. Ona je struktuirana za vođenje odbrambenih i napadnih (aktivnih) dejstava, što bi joj u ONOR-u omogućilo da samostalno i u sadejstvu sa drugim snagama na JPV (teritorijalnom odbranom, vazduhoplovstvom i snagama KoV) preduzima najraznovrsnije oblike borbenih dejstava. Na taj način bi ona, kao što su to radile i druge mornarice kada je bila u pitanju odbrana obale, mogla uticati na stvaranje povoljnih uslova u kojima bi se odbrambena operacija odvijala.

Ne ulazeći u to pod kojim bi operativno-strategijskim uslovima u ONOR-u moglo doći do organizovanja odbrambene operacije armije u zahvatu obalskog područja, borbeni poredak armije bio bi više ili manje izložen dejstvima protivnikovih snaga sa mora. To bi rezultiralo iz toga što bi borbeni poredak armije zauzimao prostor uz more na kome bi dejstvovala snage protivnikove ratne mornarice. Opasnosti, odnosno mogućnosti dejstava sa mora po elementima borbenog poretka mogle bi biti veoma različite, što su pokazale i operacije u proteklim ratovima na moru.

U jednom slučaju moguće je da se front armije samo krilom, a bok i pozadina u celini naslanjaju na morsku obalu (i ostrva). Zona odbrane armije bi se po dubini (dužini) protezala uz obalu, pri čemu bi krilo fronta, bokovi jedinica i pozadina mogli biti izloženi dejstvima sa mora u toku cele operacije.

U nekom drugom slučaju bi samo pozadnji delovi borbenog poretka armije i eventualno jedan od bokova mogli biti više ili manje naslonjeni na obalu, što znači da bi bili osetljivi na dejstva sa mora. U slučaju da armija bude nosilac protivdesantne operacije na JPV, front bi bio normalno okrenut prema moru, dok bi pozadina i bokovi bili više ili manje udaljeni od obale.

Prednji, a ne retko i ostali delovi borbenog poretka armije, mogli bi biti tokom cele operacije izloženi dejstvima sa mora. Kako bi se odbrambena operacija organizovala radi sprečavanja prodora (nastupanja) protivnikovih grupacija, podrška njegovih snaga sa mora mogla bi imati dominantan vid borbe njegovih pomorskih, vazduhoplovnih i drugih snaga u ONOR-u na JPV.

Za takav zaključak mogu nam poslužiti brojni primeri iz pomorske istorije, a osobito iz drugog svetskog rata na uskim morima, rata na Jadranu u toku NOR-a i rata u Vijetnamu.

Podrška kopnenih snaga u operacijama u zahvatu obalskog područja razrađena je teorijski gotovo u svim mornaricama i predstavlja jedan od važnih zadataka pomorskih snaga. U mnogim operacijama u drugom svetskom ratu, bilo napadnim ili odbrambenim, pomorske snage sa kopnenom vojskom predstavljale su integralnu celinu ne samo u borbenim dejstvima već i organizacijski i u svakom drugom pogledu. Poznati su slučajevi u kojima su krupne flotne snage bile stavljane pod komandu operativnih jedinica kopnene vojske i, obrnuto, jedinice kopnene vojske pod komandu ratne mornarice.

Na osnovu iskustava iz proteklih ratova iskristalisalo se gledište da je učešće ratnih mornarica u operacijama u zahvatu obalskog

područja obavezno. Ako bismo ova iskustva primenili na naše uslove, morali bismo zaključiti da bi i na Jadranu, u ONOR-u, protivnik mogao postaviti svojim pomorskim snagama (pod kojim se podrazumevaju površinski brodovi, podmornice, mornarička avijacija, mornarička pešadija i dr.) zadatak da podrže snage koje bi dejstvovala na obalskom području radi lakšeg i bržeg rešavanja operativnih pitanja na pravcima njihovih dejstava. Tako smo došli do zaključka da bi samim tim što je borbeni poredak armije razvijen u zahvatu obale bio izložen raznovrsnim dejstvima sa mora.

Dejstva sa mora po elementima borbenog poretka armije bila bi sadržana u vatrenoj i drugim vidovima podrške koji bi omogućavali brže napredovanje sopstvenih snaga. Osnovni cilj vatrene podrške bio bi nanošenje gubitaka živoj sili, otežavanje manevra i slabljenje odbrane, naročito na pravcima na kojima bi dejstvovala glavne snage protivnika. Iako avijacija i helikopteri (sa aerodroma na zemlji i nosača aviona i helikoptera) čine osnovne snage u vatrenoj podršci, već danas, a u budućnosti to treba očekivati u još većjoj meri, ratne mornarice raspolažu snagama koje takođe mogu efikasno dejstvovati po obali. Od pomorskih snaga ističu se raketni brodovi (čamci) naoružani raketnim sistemima brod — more (kopno) i površinski brodovi naoružani artiljerijom. Dejstvujući povremeno ili, što je bio češći slučaj u drugom svetskom ratu, sa posebno formiranim združenim odredima sastavljenim od površinskih brodova, mornaričko-desantnih jedinica, helikoptera, brodova za logističku podršku i avijacije i primenjujući metod »praćenja fronta« ove snage bi mogle da predstavljaju stalnu opasnost za sve jedinice u armijskom rasporedu kada se naslanjaju na obalski rub i, ne retko, zbog relativno velikih dometa savremenih oružja i podalje od obalskog ruba.

Međutim, vatrena podrška bi bila samo jedna komponenta opšte podrške. U nekim situacijama izvođenje pomorsko-vazdušnih desantata, ubacivanje i diverzantska dejstva u pozadini naših snaga, zatim ometanje saobraćaja u našem obalskom moru, naročito na komunikacijama koje bi vodile ka frontu, kao i druga borbeno dejstva čiji bi cilj bio zaštita protivnikovog krila fronta, mogla bi imati ponekad i veći značaj od vatrene dejstava. Na primer, gubici u prevoženju ljudstva ili ratnog materijala ili gubici tankera koji bi za potrebe armije prevozili gorivo mogli bi prouzrokovati nepovoljnije posledice za odbranu. Posmatrana u njihovoj sveukupnosti borbeno dejstva sa mora mogu i te kako da utiču na odvijanje operacije. Izvesno je da bi razućenost naše obale otežavala dejstva sa mora po elementima borbenog poretka armije, osim iz vazduha, ali teško da bi ih mogla isključiti zbog njihove raznovrsnosti. Dejstva sa mora u zoni odbrane

armije bila bi osobito intenzivna u slučaju razvoja pomorsko-vazdušnih operacija kada bi mogla poprimiti široke razmere i biti vođena jakim sastavima pomorskih, vazduhoplovnih i drugih snaga na moru, u vazduhu, na ostrvima i po obali. To bi bio slučaj kada bi se odbrambena operacija pripremala i odvijala u naročito složenim borbenim uslovima.

Činjenica da bi armija u toj operaciji razvijala svoj borbeni poredak u zahvatu obalskog područja ne ukazuje sama po sebi da bi bilo potrebno jače angažovanje RM u operaciji, mada bi i to, s obzirom na različiti ambijent, izazvalo mnoštvo problema za čije bi rešenje to bilo neophodno. Daleko je značajnije da bi u tom slučaju jedinice armije mogle biti izložene dejstvima sa mora u svim etapama operacije i da je odbrana (bez obzira ko je nosilac) zadatak svih snaga koje bi se nalazile na tom području, pa tako i RM. Time je istaknuta potreba da se armija, kada bi se u zahvatu obalskog područja nalazila u odbrani, zaštititi od dejstva sa mora i podrži u naporima kako bi što lakše ostvarila ciljeve operacije.

Zaštita od dejstava sa mora omogućila bi armiji organizovanje operacije u povoljnijim uslovima, a da bi se u tome uspelo, jedinice armije trebalo bi obezbediti od vatrenih prepada sa mora, omogućiti armiji korišćenje kopnene komunikacije duž obale, obezbediti manevar i snabdevanje jedinica morem, osobito ako bi u zonu odbrane bila uključena i ostrva. U fazi aktivne odbrane biće potrebno dejstvovati tako da se protivnoj strani nanese što veći gubici, spreči manevar i izvlačenje morem. Značaj angažovanja RM biće utoliko veći ukoliko protivnik bude raspolagao snagama kojim bude ozbiljnije mogao da ugrožava front, bokove i pozadinu armije i ako budu komunikacije u priobalskom području slabo razvijene (ili razrešene), te bi bio otežan manevar i snabdevanje snaga drugim putem. Potreba za zaštitom borbenog poretka je jedna, a pružanje podrške je druga značajna komponenta u angažovanju RM u operaciji armije.

ULOGA I ZADACI RATNE MORNARICE U OPERACIJI

Da bi RM bila u stanju da uspešno vodi rat na moru, neophodno je da ima dobro organizovanu i široku operacijsku osnovicu. Operacijska osnovica bi omogućila RM da u ONOR-u iskoristi sve svoje potencijale, teritorijalnoj odbrani da razvije svoje snage a civilnom sektoru da pod povoljnim uslovima organizuje zaštitu. Svi ovi faktori odbrane zajedno i svaki posebno mogu da utiču da se operacija pripremi i odvija u povoljnim uslovima. Pitanje operacijske osnove na

JPV nije značajno samo za RM, mada je ona za nju životno zainteresovana, već i za sve ostale snage na JPV. Postojanje široke operacijske osnovice pružilo bi RM mogućnost da se na JPV suprotstavi i najjačem protivniku. Ali, s druge strane, gubitak operacijske osnovice mogao bi se negativno odraziti na njena dejstva i odbranu obale uopšte, mada bi za teritorijalnu odbranu bio mnogo lakši (u čemu je i prednost teritorijalne odbrane).

Prema tome, RM odbranom operacijske osnovice obezbeđuje i svoje postojanje i strategijsku namenu i, dalje, po logici stvari, ona je zainteresovana da podrži svaku odbrambenu operaciju u zahvatu obalskog područja jer bi istovremeno branila i svoju operacijsku osnovicu. U tom smislu RM je prirodni saveznik armije. (Neće biti suvišno napomenuti da se tako i obučava mornarički kadar).

Uloga ratne mornarice u operaciji, najkraće rečeno, bila bi:

a) da, vodeći borbu za prevlast na obalskom području i preduzimajući raznovrsne mere i aktivnosti u odbrani obale i ostrva, štiti primorsko krilo fronta, bokove i pozadinu borbenog poretka armije, obezbedi što povoljnije uslove armiji za pripremu i izvođenje operacije i svojim dejstvima slabi pritisak na frontu armije;

b) da odbrambenim i aktivnim dejstvima na moru i obalskom području podržava armiju u izvođenju operacije, a u fazi aktivne odbrane (protivudarima) neposredno sadejstvuje armiji u razbijanju protivnikovih snaga.

Uloga RM još reljefnije se može videti kroz zadatke koje bi ona izvršavala u okviru operacije. Njeni zadaci se mogu na različite načine formulisati, ali je njihova suština u sledećem:

1. sprečava protivnika da sa mora dejstvuje po elementima borbenog poretka armije;

2. sadejstvuje armiji zatvaranjem pojedinih pravaca na obali i odbranom važnih objekata i rejona u zoni odbrane armije (koji bi se nalazili u njenoj nadležnosti);

3. obezbeđuje armiji manevar, prevoženje i snabdevanje morem;

4. samostalno preduzima aktivna dejstva u bok i pozadinu protivnikovog primorskog fronta;

5. ometa (prekida) pomorski saobraćaj kojim bi protivnik vršio pothranjivanje svog fronta;

6. sadejstvuje armiji u etapi aktivnih dejstava u operaciji preduzimanjem ofanzivnih dejstava protiv protivnikovih pomorskih i kopnenih snaga.

Iako se za ove zadatke može u izvesnom smislu konstatovati da su to »klasični« zadaci ratnih mornarica u operacijama na obalskom području, na osnovu njih se može videti da bi RM rešavala mnoštvo krupnih pitanja za račun armije (kopnene vojske).

Zavisno od konkretnih uslova rata težište bi moglo biti na jednom ili više zadataka i tada bi RM vodila upornu borbu za njihovo izvršavanje. Većinu ovih zadataka, a naročito onih izrazito odbrambenog karaktera, RM bi izvršavala u okviru tzv. operativnih ili svakodnevnih dejstava i mera za odbranu obale i borbe za povoljan operativni režim. Kako se pod povoljnim operativnim režimom podrazumeva takvo stanje koje na jednom užem ili širem području omogućuje sopstvenim snagama manevar i povoljne uslove za pripremu i uvođenje jedinica u borbu, prirodno je da se borba za povoljan operativni režim vrši stalno u toku rata i na celom JPV, neovisno od toga da li se u zahvatu obalskog područja organizuje odbrambena operacija. Ali, borbom za povoljan operativni režim za potrebe RM i drugih snaga na JPV obezbeđivao bi se i povoljan operativni položaj jedinica armije. Ako RM ne bi uspela da borbom za povoljan operativni režim obezbedi potrebne (povoljne) uslove i vreme za pripremanje operacije, to bi moglo da uslovi da ona već u fazi pripremanja operacija angažuje svoje najjače snage.

Angažovanje RM u operaciji moglo bi, u osnovi, da bude na dva načina: na principima sadejstva, što ne bi isključivalo mogućnost obostranog pretpotčinjavanja jedinica ili da ona, koristeći povoljne operativno-taktičke uslove i eventualno ojačana vazduhoplovnim i kopnenim snagama, preduzme na JPV samostalnu operaciju i na taj način sadejstvuje armiji. Dok bi u prvom slučaju RM mogla u operaciji angažovati svoje najjače snage, u drugom bi samo deo snaga bio neposredno angažovan u operaciji. Međutim, time se suština uloge RM u operaciji ne bi promenila ako se ima u vidu da bi obe operacije vodile istom cilju. Štaviše, RM bi, dejstvujući na širokom prostoru, makar i posredno, sopstvenom operacijom na JPV mogla najuspešnije sadejstvovati armiji u njenoj operaciji. Stoga način (oblik) dejstva RM ne bi smeo da bude bitan u sagledavanju njene uloge u operaciji, mada na prvi pogled pokazuje da li će se RM više ili manje neposredno angažovati u operaciji.

1. Sprečavanje protivnika da sa mora dejstvuje po elementima borbenog poretka armije, odnosno po obali oduvek je bio jedan od najtežih i najsloženijih zadataka svih ratnih mornarica. RM bi ovaj zadatak mogla izvršavati na više načina: vođenjem borbe na prilazima našem obalskom moru, organizovanjem raznih sistema patroliranja u kanalima i međuostrvskim prolazima i organizovanjem svih

vidova odbrane na JPV. Dok bi za dejstva na prilazima našem moru bilo neophodno angažovanje naših najkvalitetnijih pomorskih snaga, jer bi i uslovi za borbu bili najsloženiji, za borbu sa protivnikovim pomorskim snagama u međuostrvskom području mogle bi se koristiti sve raspoložive snage u RM (udarne, obalske, teritorijalne i dr).

Značaj organizovanja svih vidova odbrane, pre svega protivdesantne i protivdiverzantske, bio bi u tome što bi se sprečilo iskrcavanje pomorsko-vazdušnih i diverzantskih desanata na obalu i obezbedili objekti u zoni odbrane armije koji bi ostali u nadležnosti RM ili bi joj naknadno bili dati.

2. Kako bi se operacija delom ili u celini izvodila na teritoriji koju bi za odbranu pripremila i zaposela RM, odnosno najviša strategijsko-operativna grupacija na JPV i kako bi RM u ONOR-u raspolagala na obalskom području snagama za aktivnu odbranu, ona bi mogla dobiti nove zadatke u okviru operacije. Na primer, da svojim snagama zatvara pojedine pravce koji sa obale izvide u zonu odbrane armije, kao i da u zoni odbrane brani pojedine objekte i rejone.

3. U pripremnoj fazi, kao i u toku izvođenja operacije redovno bi se pojavljivala potreba za raznim vrstama prevoženja na moru. To bi naročito došlo do izražaja u slučaju ako bi kopnene komunikacije bile, iz bilo kojih razloga, malog kapaciteta ili ako armija ne bi raspolagala dovoljnim brojem transportnih sredstava. Razlozi za prevoženjem na moru mogu biti i druge prirode. RM bi mogla dobiti zadatak da organizuje prevoženje svojim brodovima (pomoćnim i ratnim, ako bi zatrebalo) i brodovima civilnog sektora ili, što bi bilo daleko značajnije, da obezbedi pomorski saobraćaj za potrebe armije koji bi organizovala, na primer, teritorijalna odbrana.

4. Aktivna dejstva za RM su jedno od najvažnijih pitanja odbrane na JPV. Prema načinu izvođenja i angažovanim snagama u sklopu operacije ona bi mogla da se vrše:

— izvođenjem pomorsko-vazdušnih desanata u bok i pozadinu protivnikovih snaga sa veoma različitim taktičko-operativnim ciljevima;

— kao vatrena podrška sopstvenih jedinica na obali;

— kroz ubacivanje jedinica;

— diverzantskim dejstvima po protivnikovim objektima na moru, u lukama i na obali.

Svojim aktivnim dejstvima, sinhronizovanim sa dejstvima jedinica armije, RM bi doprinosila stabilizaciji ili poboljšavanju opera-

tivnog položaja armije, osobito ako bi on bio jače ugrožen sa mora, dok bi u povoljnim uslovima ova dejstva mogla da poprimate i šire razmere. Cilj aktivnih dejstava RM bio bi više ili manje ograničen. U svakom slučaju aktivnim dejstvima nanosili bi se gubici protivničkoj živoj sili i tehnici, uništavali bi se njegovi važni objekti, dezorganizovala pozadina i drugo, prisilili bi ga na angažovanje krupnih pomorskih i kopnenih snaga za obezbeđenje vlastitog boka i pozadine. Kao rezultat ovih dejstava došlo bi do smanjenja pritiska na frontu armije.

Već kraća analiza aktivnih dejstava pokazala bi da su pomorsko-vazdušni desanti vrlo složeno borbeno dejstvo RM, da bi zahtevali složene i solidne pripreme i, ako se ne bi obezbedilo iznenađenje, zahtevali bi jake snage radi zaštite desanta pri ukrcavanju, prevoženju i iskrcavanju. Naše razučeno obalsko područje omogućavalo bi u operaciji široku primenu pomorsko-vazdušnih desanata, tim pre što bi relativno kratki pravci dozvoljavali upotrebu gotovo svih sredstava za prevoženje (avioni, helikopteri, ratni brodovi, čamci itd.). U pomorsko-vazdušnim desantima, pored snaga RM, mogle bi biti angažovane i neke jedinice armije.

Radnja slična desantu je ubacivanje jedinica. Ubacivanje jedinica vršila bi RM kada bi to bilo lakše izvesti morem nego kroz međuprostore na frontu. Ubačena jedinica mogla bi biti iz sastava RM i teritorijalne odbrane ili iz sastava armije.

Što se tiče drugih formi aktivnih dejstava, one su jasne same po sebi. Tako bi vatrena podrška sopstvenih jedinica armije imala za cilj uništavanje ili neutralisanje pojedinih objekata na obali u protivnikovom rasporedu, iznuravanje jedinica, ometanje pokreta, nanošenje gubitaka jedinicama i sl. i vršila bi se brodovima i mornaričkom avijacijom (helikopterima).

5. Kako pomorski saobraćaj ima mnogo veće kapacitete u odnosu na druge vrste saobraćaja, protivnik bi ga mogao koristiti radi pothranjivanja svojih snaga na frontu. U uslovima ONOR-a pomorske komunikacije koje bi vodile ka frontu mogle bi naročito dobiti na značaju i iz razloga što protivnik ne bi mogao da koristi kopnene komunikacije koje bi za njega najčešće bile blokirane.

6. U svakoj operaciji, pa i u odbrambenoj u zahvatu obalskog područja, faza aktivne odbrane (protivudari) je značajna ne samo po načinu vođenja i snagama već i sa stanovišta ciljeva koje bi odbrambena operacija rešavala. U ovoj fazi operacije RM bi mogla da preduzima vrlo različita borbeno dejstva, i to celokupnim snagama. Što se tiče pomorskih snaga, aktivna dejstva podrazumevala bi dej-

stva izvan našeg obalskog područja, na širokom prostoru radi razvlačenja protivnikovih pomorskih snaga i prenošenje odbrane što dalje od naše obale.

Ova kratka analiza zadataka RM bila je potrebna da bi se što potpunije sagledala njena uloga u operaciji. Iako su mnoga pitanja samo delimično razmatrana, moguće je zaključiti da bi za RM učešće u odbrambenoj operaciji armije bilo jedno od važnih pitanja strategijsko-operativne upotrebe u ONOR-u. Uslovi u kojima može da dođe do sadejstva RM i armije u operaciji mogu biti veoma različiti. U stvari, operacija bi po svojim ciljevima, snagama (koje bi u njoj učestvovala), prostoru i pitanjima koje bi rešavala za odbranu na JPV u celini, prerastala okvire armijske operacije i bila u mnogim elementima zajednička operacija armije i RM, odnosno svih snaga na JPV. U tome je i značaj izučavanja sadejstva armije i RM.

Ratna mornarica bi u okviru odbrambene operacije armije imala težište na onim zadacima koji bi na najneposredniji način mogli uticati na tok operacije. No, ne bi se smelo izgubiti iz vida da je RM (sa ostalim snagama na JPV) odgovorna za odbranu obale u celini, dok bi se odbrambena operacija izvodila na jednom delu JPV. Prirodno je da bi ona, pored izvršavanja zadataka u odbrambenoj operaciji, imala da rešava još niz drugih strategijsko-operativnih pitanja na JPV koja sa operacijom ne bi morala biti neposredno povezana.

S druge strane, kako bi odbrambena operacija u zahvatu obalskog područja mogla da rešava i bitna pitanja rata na JPV, očigledno je da bi se ona našla u središtu svih akcija RM i, upravo s tog stanovišta posmatrana, angažovala bi glavne snage RM. Usklađivanje »svojih« i zadataka koje bi izvršavala u okviru operacije bila bi stalna dužnost RM, ali i viših komandi.

Za armijske jedinice bilo bi od velikog značaja poznavanje sistema obalske odbrane naročito ako bi veći deo obalskog područja bio obuhvaćen zonom odbrane. Značajnu ulogu i visok stepen upornosti u operaciji pružali bi: fortifikacijski uređen sistem vatre jedinica obalske, zemaljske i protivavionske artiljerije, rejoni baziranja pomorskih snaga i utvrđeni i za odbranu pripremljeni pojedini gradovi na obali, sistem zaprečavanja u moru i na obali i dobro razvijena služba osmatranja i javljanja. Dobro bi bilo kada bi se izvršilo takvo grupisanje da se taktičke jedinice uklope u postojeće sisteme, što ne bi smelo da sprečava armiju da postavi zahteve RM da dopuni ili izmeni postojeće elemente u sistemu obalske odbrane ukoliko, iz bilo kojih razloga, ne bi odgovarali zamisli za izvođenje operacije. RM bi sa svoje strane, neposredno ili preko mornaričkih teritorijalnih

komandi, sistematski preduzimala sve potrebne mere kako bi se jedinicama armije obezbedilo vreme i što povoljniji operativno-taktički uslovi za organizovanje odbrane.

Za ostvarivanje uloge i zadataka u operaciji RM bi na raspolažanju stajale brojne i različite snage. Borbena dejstva bi se mogla svrstati u lakša jer bi se pretežno izvršavala u našem obalskom području.

OSNOVNI FAKTORI KOJI BI MOGLI UTICATI NA ANGAŽOVANJE RATNE MORNARICE U OPERACIJI

Izvesno je da bi više faktora moglo uticati na angažovanje RM u operaciji. Konceptija opštenarodne odbrane, koja bi kao faktor bila od odlučujućeg značaja u ONOR-u, prisutna je u ovom razmatranju. Ostali faktori koji bi mogli bitno uticati na angažovanje RM u operaciji bili bi:

- a) vreme (period) u ONOR-u u kojem bi se operacija izvodila;
- b) potreba da RM deli snage na JPV;
- c) uslovi u kojima bi armija organizovala operaciju;
- d) odnos snaga na JPV.

Sledeća razmatranja, iako će biti više osvrt nego analiza ovih faktora, dopuniće zaključke o ulozi RM u odbrambenoj operaciji armije.

a) Pitanje vremena (perioda) ONOR-a u kojem bi se odbrambena operacija mogla izvoditi svodi se, u stvari, na to da bi za RM bili različiti uslovi ako bi se operacija izvodila u početnom ili u nekom kasnijem periodu ONOR-a. U početnom periodu rata RM bi raspolagala svim svojim snagama i one bi bile sposobne da izvode dejstva kako u našem tako i na otvorenom moru. Isključujući za trenutak ostale faktore, RM bi u celini raspolagala udarnim snagama i ako bi i priprema njenih i drugih snaga na JPV bila izvršena na vreme i potpuno, ona bi mogla dati vrlo značajan doprinos u operaciji — bez obzira na faktor odnosa snaga. Drugačija situacija bi mogla biti ako bi RM u prethodnim operacijama pretrpela osetnije gubitke. Mada bi stepen angažovanja RM u obema situacijama bio isti (vodila bi se uporna odbrana jer bi se radilo o odbrani zemlje), zadaci koji bi se postavljali pred nju objektivno bi bili ograničeniji.

Međutim, iako tema tretira angažovanje RM, bilo bi jednostano i pogrešno ne istaći značaj ostalih naših snaga na JPV. Propust bi bio tim veći jer se radi o brojnim snagama teritorijalne odbrane

koje bi bile sposobne za dejstva na frontu, slobodnoj teritoriji i na, eventualno, privremeno zaposednutoj teritoriji. Sve te snage, bilo da se u operaciji nalaze u sastavu RM ili ne, uključujući i kopnene izvan RM, omogućile bi joj da se uspešno angažuje u operaciji ako bi možda do nje došlo u nekoj od faza rata.

b) Ako bi RM trebalo da deli snage, tj. da podržava više grupa-cija u odbrani ili da se jače angažuje na drugim zadacima operativ-no-strategijskog značaja u trenutku kada bi se u zahvatu obalskog područja odvijala odbrambena operacija armije, njeno angažovanje u operaciji bi, takođe, moglo da bude ograničenih razmera. Trebalo bi, naime, imati u vidu da je naša obala dugačka oko 600 km vaz-dušne linije.

Međutim, zaključak ne bi bio tačan ako ne bismo imali u vidu činjenicu da bi angažovanje snaga RM na drugim zadacima, u zoni pa i izvan zone odbrane armije, u svakom slučaju pozitivno uticalo na odvijanje operacije. Izvesno je da bi određivanje težišta dejstva za RM u takvoj situaciji bilo od odlučujućeg značaja.

c) Zbog različitih uslova u kojima bi armija mogla organizovati operaciju, potrebe za sadejstvom sa RM takođe bi mogle da budu različite:

- u uslovima kada bi armija sačuvala svoju borbenu sposob-nost postojala bi i manja potreba za sadejstvom sa RM;

- ukoliko bi se operacija izvodila bliže obalskom rubu ili u slučaju da u zonu odbrane budu uključena i ostrva, postojaće veća potreba za angažovanjem RM u operaciji;

- u uslovima kada bi za armiju manevar i snabdevanje morem bili od većeg značaja, i potreba za angažovanjem RM u operaciji bila bi veća;

- ukoliko bi se izvodila intenzivnija dejstva sa mora po obali, odnosno u zoni odbrane armije biće i veća potreba za angažovanjem RM u operaciji.

Kako bi operacijski prostor mogao da obuhvati kopno (obalu), ostrvski arhipelag i međuostrvsku akvatoriju, s pravom se može zaključiti da bi to bio, sa stanovišta organizacije operacije, specifičan ambijent na kojem bi dejstvovala jedinice armije. Ako se pri tom ima u vidu ono što je već rečeno o mogućim dejstvima sa mora, nameće se potreba, istina nekad jače, a nekad manje izražena, za sadejstvom sa RM u operaciji. Konačno, i cilj operacije upućivao bi na sadejstvo svih snaga na JPV.

d) Nema sumnje da bi kvalitativni i kvantitativni odnos snaga na JPV uticao na angažovanje RM, i to ne samo u operaciji armije već uopšte na vojištu. Međutim, upravo u odbrambenim operacijama na JPV razuđenost naše obale išla bi u prilog našim snagama. RM bi mogla da angažuje sve svoje snage, čak i udarne, da od svakog ostrva napravi pravi bastion u odbrani, da u borbi koristi i one pomorske, podmorničke i vazduhoplovne snage koje ne bi mogla koristiti u napadnim dejstvima izvan obalskog područja.

Ratna mornarica bi, osloncem na obalski sistem odbrane i sve druge snage na JPV, bila u stanju da se efikasno suprotstavi i znatno jačem protivniku uprkos nepovoljnom odnosu snaga. Zapravo, u ONOR-u ona teško da bi mogla i računati na povoljan odnos snaga, osobito u vazduhu, ali to ne bi smela (a sigurno i neće) biti prepreka, kao uostalom i za naše druge snage, da vešt看 korišćenjem obale, taktičko-operativnim maskiranjem snaga i dejstava, vešt看 vođenjem snaga u borbi, upornošću i drugim važnim načelima na kojima bazira koncepcija opštenarodne odbrane i veština vođenja rata na moru uspešno vodi borbu za naše more, ostrva i obalu i za izvršavanje zadatka u odbrambenoj operaciji armije. Zato, odnos snaga na JPV niukom slučaju ne bi bio odlučujući faktor u angažovanju RM u operaciji, iako bi mogao da ima, kao i ostali, određen uticaj.

Kapetan fregate
Tomislav BOLFEK